

שבת קודש

מקץ

שבת שמיני של חנוכה

מפטירים

"ויצע חירום"

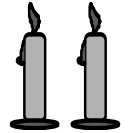
(מלכים א' פרק ז')

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

ה' תשס"ז

בס"ד שנה שנים עשר גיליון מספר 14

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת: 16:19

יציאת השבת: 17:16

מהלכות ברכת הריזו עפ"י שו"ע - רטז' וריז' ופוסקים אזורנים

הקדמה

כתב הטור בסימן ריז' הנכנס לחנותו של בשם שיש בו מיני בשמים מברך בורא מיני בשמים, ישב שם כל היום כולו, אינו מברך אלא פעם אחת. אבל אם נכנס ויוצא נכנס ויוצא מברך על כל פעם ופעם, וכתב המהר"ם מרוטנבורק שזה דווקא כשלא היה דעתו לחזור, אבל אם היה דעתו לחזור לא יברך, שהרי לא הסיח דעתו.

אין מברכים על הריח, אלא אם כן נעשה להריח, לכן אין מברכים על בשמים של מתים ושל בית הכסא ושמן העשוי להעביר הזוהמה שלא נעשו אלא להעביר ריח רע. מוגמר שמגמרים בו את הבגדים, אין מברכים עליו, מפני שלא נעשה להריח בעצמו של מוגמר אלא כדי ליתן ריח בבגדים. והוסיף הטור כי כתב הרמב"ם - וכן המריח בבגדים שהם מוגמרים, אינו מברך לפי שאין שם עיקר אלא ריח בלא עיקר. על דברי הרמב"ם אלו, כתב הטור ולא הבנתי דבריו כיון שהוא חושב אותם עשוי להריח, שכן משמע מדבריו שהרי לא פטר מלברך עליו אלא מפני שאין בו עיקר וכן הוא אמת שנעשה להריח כדי שיתבסמו הבגדים ואם כן למה אין מברכים עליו. והשיב כי אפשר שרוצה לדמותו לריח רע שאינו נחשב ריח לענין הרחקת תפילה כשארין לו עיקר, אך זה אינו דומה מפני שכאן הדבר תלוי בהנאה, והרי הוא נהנה וראוי לברך עליו וגם בתפילה צריך להרחיק עד מקום שכלה הריח.

על תמיהת הטור על הרמב"ם כתב בבית יוסף - ויש לתמוה על הטור שהרי כתב בסימן שקודם זה לגבי כשרתא ומשחא כבישא שאם סיננו השמן ואין בו כלום מהבשמים, יש אומרים שאין מברכים עליו כלל שאין עריבות זו ממנו אלא שקלט אותו מדבר אחר, הרי זה כריח שאין לו עיקר ואין מברכים עליו, כיון שאינו מגופו של שמן, והרי זו היא סברת הרמב"ם ממש ולא כתב שם שאינו מבין דבריו. הוסיף הבית יוסף כי טעמו של הרמב"ם נראה שהוא, משום שסובר שריח כיון שאינו צורך הגוף כל כך, כשאין לו עיקר אף על פי שנהנה אין לו לברך עליו.

פירסי הלכות

א. מברכים על המוגמר פירוש - בשמים ששמים על הגחלים כדי להריח בהם. מתי מברכים על המוגמר? משיעלה קיטור עשנו, לפני שיגיע אליו הריח, משום שלכתחילה צריך לברך עובר לעשייתו, ובדיעבד יכול לברך אף בעת שמריח. אבל לא יברך קודם שיעלה קיטור העשן, כדי שיהיה סמוך לעשייתו ושלא תהיה מרוחקת הברכה מהנאה. ובדיעבד יצא כל שלא הפסיק בינתיים. (מרן בשו"ע ומשנה ברורה)

ב. אם מעשן בשביל לבטל הסרחון אין מברכים עליו כלל ואף שנהנה מהבשמים מאד. (משנה ברורה)

ג. אם המוגמר הוא של עץ, מברך בורא עצי בשמים, אם של עשב, מברך בורא עשבי בשמים ואם של שאר מינים, מברך בורא מיני בשמים. (מרן בשו"ע) ברכתו לא משתנה, אף שנשרף בגימור, מפני ששריפתו לא מכלה אותו, אלא גורמת שתעלה העשן וריחו נודף. (משנה ברורה)

ד. המריח באתרוג של מצווה, מברך עליו, ויש אומרים שאינו מברך, לכן נכון שלא להריח בו. (מרן בשו"ע) אין הכוונה שנטלו בידו לצאת בו ודרך אגב העלה ריח, שבזה לדעת כולם אין לברך, שהרי אינו מתכוון להריח, אלא מדובר באופן שנטלו לצאת ולהריח, שבפרי המיועד לאכילה ראינו, שמברך על אכילה ועל הריח. בעל הדעה א' סובר, שהוא הדין בזה, שמברך על נטילת האתרוג ועל הריח. ובעל הדעה ב' סובר שאינו מברך, כיון שהוא של מצווה ולא להרחה. (משנה ברורה)

ה. כתב המגן אברהם, שזה דווקא בשעת נטילתו למצווה אבל קודם לכן או אחר כך לדעת הכל מברך עליו, ויש שחולקים בזה. (משנה ברורה)

ו. יש אומרים שהמריח בפת חם יש לו לברך - שנתן ריח טוב בפת, כמו בפירות שעומדים לאכילה ויש להם ריח טוב, כשנוטלים כדי להריח בהם. ויש אומרים שאין לברך עליו, מפני שאין זה ריח חשוב שיהא ראוי לברך עליו, לכן אין להריח בו. (הרמ"א בהג"ה ומשנה ברורה)

ז. הנכנס לחנותו של בשם שיש בו מיני בשמים, מברך בורא מיני בשמים, ואפילו ישב שם כל היום, אינו מברך אלא אחת. (מרן בשו"ע)

ח. אפילו הסיח דעתו מריח הבשמים, כיון שהריח עולה לו תדיר כל זמן שהוא יושב בחנות, אינו חוזר ומברך. (משנה ברורה)

ט. בעל החנות עצמו, בפעם הראשונה שבכל יום שנכנס לחנותו צריך לברך עליו, לפי שנהנה מריח ותו לא, ואפילו נכנס, שהרי דעתו לחזור שוב לחנותו, ויש אחרונים שסוברים שאפילו בפעם ראשון כשנכנס לחנותו אינו צריך לברך, ועל כן טוב שיכוון להריח ואז לדעת כולם יהיה צריך לברך בפעם ראשון. (משנה ברורה)

י. יש אומרים שדווקא שהנכנס לחנות של בושם מברך, רק במתכוון להריח, אבל באינו מתכוון אלא שהריח בא מאליו ונהנה מזה אינו מברך אבל רבים חולקים, וסוברים שאפילו אינו מריח במתכוון כיון שהבשמים נעשים כדי להריח בהם והוא נהנה מברך. (משנה ברורה)

יא. אף שבסעיף ב' בסימן זה מבואר שצריך שיהא נעשה הבושם להריח, והרי הבשם כינס סחורתו בחנותו רק למכור, באמת גם בזה נקרא עשוי להריח, מפני שנוח לו שיריחו אנשים ריח הבושם ויבואו לקנות ממנו. לפי זה, אם מונחים בשמים בחדרו של תנווני הבושם ולא בחנותו, ששם אינם מונחים להריח, אז אפילו אם נתכוון הנכנס שם להריח בהם אינו צריך לברך אלא אם נטלו בידו להריח בו שאז אותה נטילה משווה לו דין של עשוי להריח בו וצריך לברך. (משנה ברורה)

יב. הברכה בחנותו של בשם היא בורא מיני בשמים - משום שבחנות של בשמים נמצאים בו עצי ועשבי בשמים שלא ניתן להפרידם, לפיכך מברך מיני בשמים. (משנה ברורה)

יג. הנכנס לחנותו של בשם שיש בו מיני בשמים ויוצא, נכנס ויוצא, מברך על כל פעם, ודווקא שלא היה דעתו לחזור, אבל אם היה דעתו לחזור לא יברך. (מרן בשו"ע) ודווקא כשהיה דעתו לחזור מיד. (משנה ברורה)

יד. כשיוצא מחנות של בושם והולך לחנות של בושם אחר בודאי צריך לברך שם פעם אחרת. (משנה ברורה)

טו. מי שבירך על בשמים באמצע סעודתו והריח בהם, ונשארו הבשמים לפניו, ורוצה לחזור והריח בהם אחרי ברכת המזון, אינו חוזר לברך ברכת הריח, מפני שהיו לפיו, ואין ברכת המזון נחשבת להפסק, אלא בענייני אכילה ושתייה. (ילקוט יוסף ג')

אמרי בינה - אמרי זוז"ל בשבז המידות הטובות

הזכירה היא מידה שאין העולם יכול להתקיים בלעדיה, כי כל משא ומתן של העולם הזה הכל תלוי בזכירה, כי לא היה אדם מאמין לחבירו או מלוה לו אם לא היה זוכר. וכל העניינים שבעולם, כגון מקח וממכר, אם היו שוכחים דבריהם, לא היו יכולים לעשות מקח וממכר, או לעשות תנאי ביניהם בלא זכירה. ואין צריך להאריך בזה, כי הדבר ידוע לכל.

לכן יקח האדם זאת המידה להשתמש בה לכל ענייניו, כי הזכירה היא גדר לאמת, היאך יזכור נדריו שנדר לקיים, ואם יש דבר בינו ובין חברו, יזכור העניין ולא ישנה דבריו. גילה לו דבר סתר וציוה לו שלא לגלות - יזכור ציווי ולא יגלה. לוח מחברו מעות או שאל ממנו כלי ביתו - יזכור כמה מעות לוח ממנו, וידקדק בחשבונו וישלם הכל. ומי שיש לו עסקים רבים והוא טרוד, צריך ליזהר מאד שלא ללווה מעות או שלא ישאל עניינים מבני אדם, כי כיון שהוא טרוד ישכח הכל ולא יזכור. גמל לו חברו טובה - יזכור כדי שיוכל להשיב לו. ולענין הצדקה צריך לזכור העניינים ולהעלות על לבו דחקם, ומתוך כך יעזור להם. ואם יבוא להעיד בבית דין על מה שראה וידע, צריך האדם שייזהר מאד שיזכור ולא יפחות ולא יוסיף על מה שראה. ראה, איך הזהיר הקדוש ברוך הוא על הזכירה, שנאמר (דברים ח א): "הישמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך לבלתי שמור מצוותיו ומשפטיו וחוקותיו", וזה דבר גדול - הזוכר את השם, יתברך, בכל מעשיו. וכן אמר דוד (תהלים טז ח): "שויתי ה' לנגדי תמיד". (אורחות צדיקים - שער הזכירה)